

URSS, la darrera estocada

ANTONI SEGURA
Historiador

El 31 de desembre del 1991 es va dissoldre formalment la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques (URSS), setanta-quatre anys després d'aquells deu dies que van trasbalsar el món (John Reed) i que van donar lloc al primer règim comunista de la història. Una setmana abans, el dia de Nadal, Mikhaïl Gorbtxov havia dimitit de la presidència de l'URSS, que, *de facto*, havia deixat d'existir uns mesos abans, a mesura que les diferents repúbliques soviètiques proclamaven la independència: Lituània, el març del 1990; Geòrgia, l'abril del 1991; Estònia, Letònia, Ucraïna, Bielorússia, Moldàvia i el Kirguizistan, l'agost del mateix any; l'Uzbekistan, el Tadjikistan i Armènia, al setembre; l'Azerbaidjan i el Tadjikistan, a l'octubre, i, finalment, al desembre, el Kazakhstan.

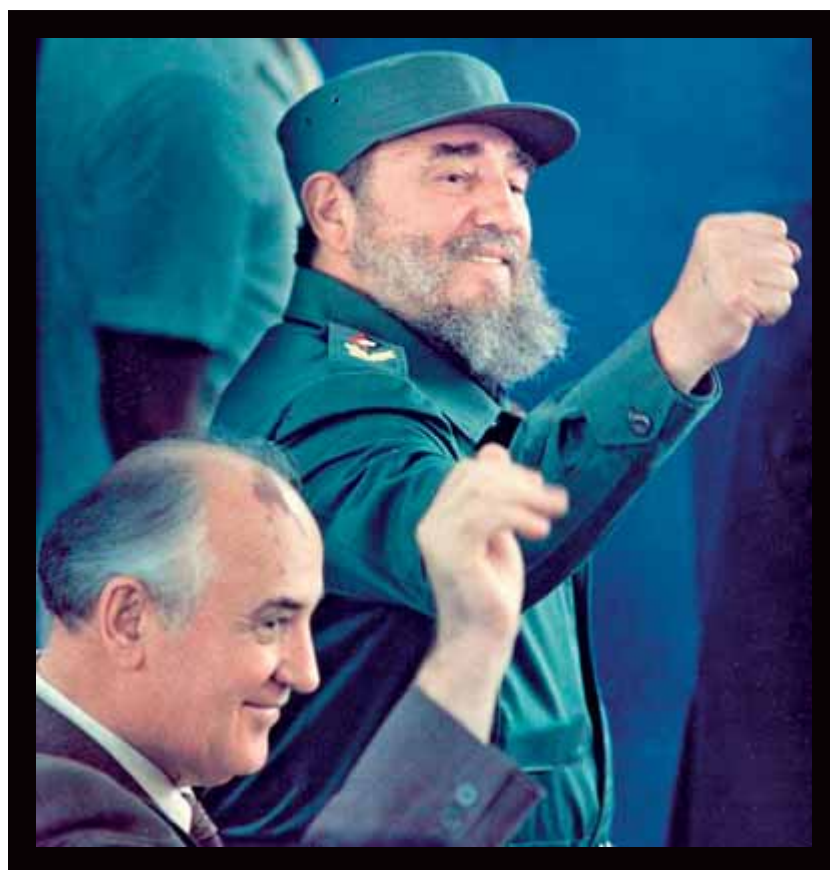
Com indica Conor O'Clery (2012) el col·lapse de la potència comunista va deixar unitats de l'exèrcit soviètic, la marina i la força aèria als nous països independents i, per tant, en els mesos següents va caler supervisar la retirada de les tropes de nacionalitat russa i els arsenals nuclears de "l'estranger pròxim" (expressió que actualment utilitza Vladimir Putin per referir-se a les línies vermelles que delimiten les fronteres dels interessos geoestratègics i la zona d'influència russa). En suma, si abans de la implosió, el camp d'operacions de les forces armades de Moscou s'estenia a través de gairebé 14 milions de quilòmetres quadrats, des del Pacífic fins a l'Europa Occidental, a principis del 1992, s'havia reduït a menys d'11 milions de quilòmetres quadrats. Tots els mapes operatius havien quedat desfats. Moscou havia perdut Estònia, Letònia i Lituània, amb els ports estratègics del Mar Bàltic; Moldàvia, Bielorússia i Ucraïna, al cor d'Europa, i els estats del Caucas i les repúbliques

El desembre del 1991 s'anunciava la dissolució de l'URSS. El gegant soviètic s'esfondrava, incapaç de remuntar una economia que havia quedat obsoleta

de l'Àsia Central. Poc abans, el 28 de juny del 1991, el Consell d'Assistència Econòmica Mútua (COMECON), creat el 1949, havia celebrat la seva darrera reunió a Budapest i l'1 de juliol d'aquell mateix any s'havia dissolt oficialment el Pacte de Varsòvia, organització sorgida el 1955 com a resposta a la fundació de l'OTAN el 1949. Tampoc el darrer i desesperat intent per refer una nova entitat territorial, la Comunitat d'Estats Independents (CEI), impulsada pel nucli dur de l'antiga Unió Soviètica (la Federació Russa, Ucraïna i Bielorússia), creada el 7 i 8 de desembre del 1991, va sobreviure a l'ensulsiada provocada per l'aparició de nous conflictes en i entre els antics territoris de l'URSS al Caucas, a l'Àsia Central, a Moldàvia, a Txetxènia, etc.

El declivi, però, havia estat progressiu i havia començat molt abans. El 1985, Gorbtxov va heretar un país tècnicament en fallida econòmica: productivitat del treball a la baixa des de feia més d'una dècada i obsolescència tecnològica dels sistemes productius i, al mateix temps, desgastat per una guerra impossible de guanyar (l'Afganistan) i que per a alguns autors va precipitar la fi de l'URSS, immers en una cursa d'armament que no podia seguir i que el 1983 Ronald Reagan va portar al límit amb la Iniciativa de Defensa Estratègica (IDE), popularment denominada "guerra de les galàxies", i amb unes obligacions de li-

A la primera pàgina, el president dels Estats Units Ronald Reagan amb el president rus Mikhaïl Gorbatxov, l'any 1983. A sota, el mandatari rus amb el líder cubà Fidel Castro. A dalt, Gorbatxov amb el president Boris Ieltsin en una imatge de l'any 1991 ALEXANDER NATRUSKIN

L'OCÀS D'UNA GRAN POTÈNCIA

En el moment de màxima expansió (del 1946 al 1991), la Unió Soviètica ocupava 22,4 milions de quilòmetres quadrats. Això suposava que era 2,5 vegades més gran que els Estats Units. D'est a oest, el país tenia

una extensió de 10.900 quilòmetres i incloïa fins a onze fusos horaris diferents. Hi viuen 287 milions de persones repartits en fins a quinze repúbliques. Actualment,

Rússia compta amb 144 milions d'habitants (2020). La independència d'aquests territoris i la baixa natalitat han suposat un descens important de la població russa en els últims anys. La Unió Soviètica es va erigir

en una gran potència nuclear i armamentística, i a finals de la guerra freda disposava de 5,1 milions de soldats, un exèrcit amb molts més efectius que el nord-americà. El règim soviètic va fer construir grans

fàbriques d'armament. Aquesta indústria s'ha mantingut fins a l'actualitat, i Rússia continua tenint un gran arsenal bèl·lic que també ven a països afins com podrien ser el règim siria.